

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามนโยบายของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท เป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง ด้วยมีสมมุติฐานว่าประชาชนยากจนเพราะไม่มีทุน ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุนได้ค่อนข้างยาก และถึงมีแหล่งทุนกู้ยืมก็ต้องเสียอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในระดับรากหญ้า โดยนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่ายตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเพื่อให้ชุมชนมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการการเงินกองทุนของตนเอง เพิ่มศักยภาพสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาตัวเองอย่างยั่งยืนอันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจรากฐานของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอีกด้วย ซึ่งโครงการนี้ได้รับการผลักดันไปพร้อม ๆ กับโครงการอื่น ๆ ได้แก่ โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร โครงการธนาคารประชาชน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค

จากการประชุมเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (สุทธิรักษ์, 2545) ได้ให้มุมมองที่สะท้อนให้เห็นมิติใหม่ ๆ ในสังคมไทยมากมายเช่นกัน อาทิ เป็นโอกาสในการบริหารจัดการของชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชนอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน เป็นการสร้างการเรียนรู้การทำงานของชาวบ้านเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของชาวบ้านให้สูงขึ้น เป็นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นชุมชนในการตัดสินใจกำหนดทิศทางของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการให้ศักดิ์ศรีสิทธิเท่าเทียมกันของมนุษยชนที่พึงได้รับโอกาสตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ด้วยปรากฏการณ์ดังกล่าวเชื่อว่า กลไกการบริหารกองทุนหมู่บ้านที่จะทำหน้าที่ขับเคลื่อนให้การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับ “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน” ซึ่งเป็นชาวบ้านในหมู่บ้านจำนวน 9 - 15 คนที่ได้การยอมรับจากชาวบ้านให้เป็นตัวแทนเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการเงินทุนดูแลรับผิดชอบเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ดังนั้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะต้องทำงานให้บังเกิดผลและสร้างความพึงพอใจให้กับชาวบ้าน ดังที่ชาวบ้านคาดหวังให้เป็นจริง

หมู่บ้านหนองโปลาหมู 10 ตำบลป่าไผ่ อำเภอต้นทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ดำเนินตามโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งได้รับงบประมาณเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2544 ปัจจุบันบ้านหนองโปลาหมูมีจำนวน 185 ครัวเรือน เป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท อาชีพส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตรเป็นหลัก ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ การประมง รองลงมาคือการค้าขาย มีธุรกิจขนาดเล็กเป็นของตัวเอง เช่น ร้านขายของชำ ร้านขายอาหาร การรับราชการ การรับจ้างด้วยการเป็นแรงงานในโรงงานเอกชนที่อยู่นอกเขตหมู่บ้าน ผู้ประกอบการหอพักและอู่ซ่อมรถ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มในรูปของกลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มกองทุนปื๊ยา กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนข้าวสาร กองทุนยาสม. และกลุ่มอาสาสมัครป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของหมู่บ้าน (ปปส.) ขณะนี้หมู่บ้านหนองโปลาหมูยังไม่มีสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน อันเนื่องจากการผลิตสินค้าและบริการในลักษณะของธุรกิจส่วนตัวมากกว่า การรวมตัวของชุมชนยังไม่เข้มแข็งพอ และพืชผลทางการเกษตรส่วนใหญ่มีไว้บริโภคในครัวเรือนที่เหลือจึงขาย

จากการพูดคุยของคณะกรรมการและชาวบ้านหนองโปลาหมู ยังไม่ค่อยมีความพร้อมในการทำงานกองทุนและยังไม่เข้าใจในการบริหารจัดการกองทุนเท่าที่ควรในช่วงแรกที่เริ่มดำเนินการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามการทำความเข้าใจและการได้รับคำชี้แจงจากพัฒนาการอำเภอวันที่ 28 มิถุนายน 2544 วันประชุมสามัญประจำปี ทำให้คณะกรรมการและชาวบ้านหนองโปลาหมูมีความเข้าใจในการบริหารจัดการกองทุนมากขึ้น แต่เนื่องจากคณะกรรมการทั้ง 15 ท่านได้ร่วมงานกันเป็นครั้งแรกยังไม่มีประสบการณ์การบริหารงานกองทุนหมู่บ้านมาก่อนจึงไม่อยากจะเกิดความยุ่งยากในการจัดการเงิน จึงทำให้หมู่บ้านหนองโปลาหมูยังไม่มีออมเงินในรูปแบบเงินสัจจะ และการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองโปลาหมูที่ผ่านมาพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ได้แก่ การขาดการประชุมของคณะกรรมการทำให้ขาดการรับทราบการดำเนินงานในแต่ละเดือนของคณะกรรมการ จึงทำให้ขาดการติดตามงานต่าง ๆ และขาดการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับกองทุนให้สมาชิกรับทราบและติดตามข้อมูลข่าวสาร ทางด้านสมาชิกการกู้ยืมเงินหรือการเข้ามามีส่วนร่วมยังคงอยู่ในกลุ่มสมาชิกที่กู้ไปก่อนเพื่อประกอบอาชีพเมื่อส่งคืนก็กลับมากู้ใหม่ ส่วนสมาชิกที่ยังไม่ได้กู้เมื่อไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือการเข้าร่วมประชุมหรือรับทราบข่าวสารกองทุน ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของการได้มาพบปะกันทุก ๆ เดือนหรือการประชุมประจำปี คงมีแต่คณะกรรมการที่เข้าร่วมประชุม จากปัญหาต่าง ๆ ทำให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้เห็นถึงความสำคัญเพื่อให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก ในการเข้ามาทราบความเคลื่อนไหวร่วมกันทุกเดือน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารตลอดจนข้อเสนอแนะ วิธีการจัดการกองทุนหมู่บ้าน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมออก

แบบกิจกรรมต่าง ๆ และร่วมติดตามผลที่เกิดจากความต้องการระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกอย่างแท้จริง ซึ่งแนวทางดังกล่าว น่าจะเป็นแนวทางให้คณะกรรมการนำไปคิดและปรับใช้ให้เหมาะสมในการดำเนินงานของตนเองได้

คณะกรรมการและผู้วิจัยซึ่งเป็นกรรมการคนหนึ่ง มีความสนใจที่จะพัฒนาการบริหารกองทุนหมู่บ้านเพื่อลดปัญหาดังกล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตามมีข้อสงสัยว่า แนวทางการพัฒนาบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ควรจะเป็นอย่างไร มีเงื่อนไขอะไรบ้างที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดวิธีการกระบวนการต่าง ๆ แผนงานในการปฏิบัติงานสู่การบริหารงานและการจัดการของกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์

คำถามการวิจัย

1. จะทำอย่างไรให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสามารถประมวลสถานภาพและเงื่อนไข การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
2. จะทำอย่างไรให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงการวิจัย

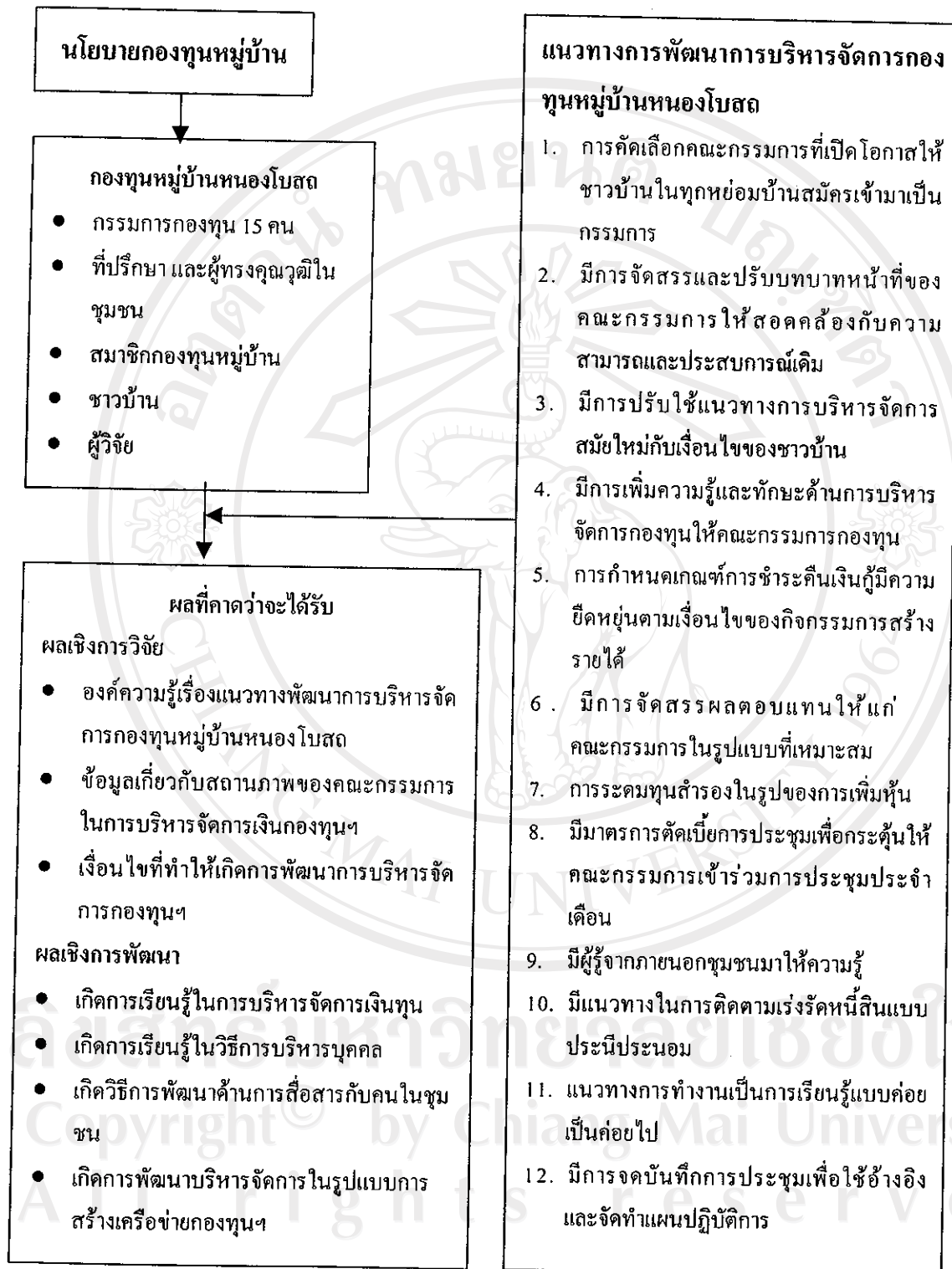
1. องค์ความรู้เรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของคณะกรรมการในการบริหารจัดการเงินกองทุนฯ
3. เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนฯ

ผลเชิงการพัฒนา

1. เกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการเงิน
2. เกิดการเรียนรู้ในวิธีการบริหารบุคคล
3. เกิดวิธีการพัฒนาด้านการสื่อสารกับคนในชุมชน
4. เกิดการพัฒนาการจัดการในรูปแบบการสร้างเครือข่ายกองทุนฯ

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

ใช้ระยะเวลา 9 เดือน ตั้งแต่เดือนกันยายน 2545 - เดือนพฤษภาคม 2546

แผนภูมิที่ 1 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองโอบสถ

นิยามศัพท์

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กองทุนหมู่บ้านหนองโปลาต หมู่ 10 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตามนโยบายเรื่องกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 15 คน มีอำนาจหน้าที่ ดังข้อ 18 หมวด 5 ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองโปลาต หมู่ที่ 10 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 132 ราย

บรรลุตฤตประสงค์ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมให้เป็นบรรลุตฤตประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองโปลาต

ชุมชนปฏิบัติ หมายถึง การรวมกลุ่มของคนที่ร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved